

17. MAI 1951

Maibesøk i USA

I mai 1951 var statsminister Gerhardsen et par uker på besøk i USA. Han møtte amerikanske politikere, talte i Wisconsin, Iowa, Minnesota og Minneapolis, åpnet en norsk brukskunst-utstilling i Chicago, traff norsk-amerikanere i deres organisasjoner, og hadde til slutt en politisk samtale med president Truman. Den 17. mai talte han i en mektig forsamling av norsk-amerikanere i New York. Han sa (etter Arbeiderbladets referat):

I mer enn hundre år var Norges største eksportvare til De forente stater levende mennesker. Den arven utvandrerne hadde med seg, var ikke stor, målt i blanke kroner, men for det nye og uformede samfunnet var den av stor verdi. Den tilførte det unge folket et gammelt rettssamfunns grunntrekk: respekt for menneskerettighetene, redelighet i liv ogandel, ærbødighet for gode tradisjoner, framskrittstilje, og vilje og evne til å trygge og forsvare disse goder.

Den kulturen hjemlandet hadde støpt dem i, levde videre. Den fikk sterke utslag. Den hevdet seg på det kristelige område ved hundrer av menigheter, der den norske kirkelige tradisjon var så sterk at kirkesamfunnet ble kalt en datterkirke av Norge. Den hevdet seg ved en ganske bemerkelsesverdig samfunnskjenle, der utvandrerne ved egne midler bygde høyskoler, sykehus og gamlehjem, barnehjem og feriekolonier. Den hev-

det seg i bygdelag og byforeninger, og den hevdet seg ved å skape sin egen presse.

Betydningen av en fri presse kan ikke vurderes høyt nok. Derfor vil jeg gjerne nytte dette høve til å gratulere Nordisk Tidende med 60-års dagen. I de seksti åra har Nordisk Tidende trolig avspeilet de vesentlige trekk i norsk innvandring til De forente stater, helt fra de store immigrantbølgene i 1890-åra til i dag, da utvandringen fra Norge er ganske liten. De 60 års folianter omspinner en menneskesaga av mektige dimensjoner. Men gjennom alt et fritt organ for mening og nyhet, et åpent forum for opinionsbrytninger og en veileder for nykommeren. Jeg retter en særlig takk til Nordisk Tidende som i dag er fødselsdagsbarnet, men jeg ber også om at de andre norsk-amerikanske aviser må ta imot disse ordene som en hyllest fra Norge for velgjort verk.

Deretter kom statsministeren inn på 17.-mai-tradisjonen, erfaringer fra okkupasjonstida og Norges stilling i etterkrigstida. Om Fellesprogrammet sa han at det i virkeligheten var et program for en sosial velferdsstat med hovedvekten på en ny og sosialt rettferdig fordeling av samfunnsgodene.

Det politiske samarbeid over partigrensene setter heldigvis ennå sitt preg på det politiske liv i Norge. Det er denne gode samarbeidsviljen som er forklaringen på at Norge hittil har løst sine etterkrigsproblemer på en så tilfredsstillende måte. Det kan nok veksles politiske hugg, og nå og da våkner noe av den gamle stridslysten. Men mellom de elementene i det norske folk som bar motstandskampen, består det fremdeles en følelse av solidaritet som ikke er så lett å utrydde.

Om arbeiderbevegelsen sa han:

Helt fram til 1935 var arbeiderbevegelsen en utpreget agitasjons- og opposisjonsbevegelse. Klassemotsetningene var sterke, og førte ofte til omfattende og langvarige konflikter i arbeidslivet. Etter dannelsen av arbeiderregjeringen under Johan Nygaardsvolds ledelse i 1935, skjedde en gradvis endring i arbeiderbevegelsens innstilling og holdning. Krigsåra påskyndet denne utviklingen, og ved frigjøringen trådte norsk arbeiderbevegelse fram som en utpreget folkebevegelse med en sterk følelse av ansvar for landet og folket, med vilje til å ta på seg de forpliktelser som en slik erkjennelse måtte føre med seg.

Grunnsynet er at enhver må ha mulighet for å tjene til livets opphold ved nyttig arbeid. Der det private næringsliv svikter, må det offentlige gjennom passende tiltak gi muligheten til arbeid for alle. At staten skal

overta all økonomisk virksomhet, er ikke lenger noe prinsipielt krav fra arbeiderbevegelsen. En må i hver næringsgren og i hver enkelt bransje finne fram til en produksjonsordning som gir de beste tjenester. Et nødvendig vilkår for full sysselsetting og størst mulig produksjon er større jevnhet i inntektsfordelingen.

Norge er et lite land. Amerikas forente stater er et meget stort land. Amerika og Norge har alltid vært venner, ved siste krig var vi allierte. I dag står vi sammen i arbeidet for freden, friheten og demokratiet i verden. Ingen kan være i tvil om — vi er det iallfall ikke — at det har vært av avgjørende betydning for verdens fred og for det frie demokratiet at det amerikanske folk, under betydelige og forutseende ledere, har påtatt seg store og byrdefulle oppgaver utenfor sitt eget land, og ikke minst i Europa.

Det er forskjell på våre ressurser, og vi kan ha forskjellig syn på flere ting, men vi har det til felles at vi tror på, og hyller, det frie demokratiet. Frihet, rettssikkerhet og respekt for menneskeverdet er mer for oss enn et politisk system. Det er vår livsform.